

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ

ВАСИЛЬ НІНЬОВСЬКИЙ

**Антоничів таємний перстень
і число три**

UKRAINISCHES TECHNISCH-WIRTSCHAFTLICHES INSTITUT

VASYL NINIOW'SKYJ

**Antonych's Mysterious Persten'
and Number Three**

MUNICH

1977

EDMONTON

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ

ВАСИЛЬ НІНЬОВСЬКИЙ

**Антоничів таємний перстень
і число три**

АНТОНИЧІВ ТАЄМНИЙ «ПЕРСТЕНЬ» І ЧИСЛО «ТРИ»

У статті «Антонич: 'Натяк про смерть'»,¹ автор Олег Ільницький (Гарвардський Університет), представив свої висновки неясно, щодо пояснення значення «перстень», який Антонич майстерно прибрав серпанком таємниці. Відносно збірки Антонича «Три перстені» О. Ільницький стверджує, що число «... три там не випадкове».²

В нашому дослідженні, ми з'ясуємо те, що Антонич, окрім загадочного числа «три», користувався в своїй поетичній майстерності теж числами 11, 13 і 17 в різних конфігураціях.

У своїй статті Ільницький наводить строфи Антонича,³ а до їхнього поетичного словника ввійшла значна кількість слів таких, які своєю графічною формою засвідчують приналежність до певної групи чисел, наприклад:

Слова на одинадцять літер — Підноситься, Розсунулись, окрилюється, схвильовані, непереможно, струни-нерви, високолетна, тощо.

Слова на одинадцять літер, щодо їхнього семантичного зв'язку — вікна згасли, віск насіння, на самому дні, сміявся щиро, мантачив дні, ясне каміння, І кров і ртуть, мов перстень, лямпя поетів, солодкий жах, вдаряє пісня, слова зриваю, ніч відвічна й інші.

Слова на тринадцять літер, самостійні, або семантично пов'язані — незаплямована, найближчі речі, речі вкрила мла, співний корінь, та на самому дні, знак зловісний, перстень пісні, замкне навколо, ти одна й хороша, завжди ніч і ніч та й інші.

Слова на сімнадцять літер, щодо семантичного становлення — угору стеля поплила, окрилюється горить, молодості перстень, понад безодню світу, тощо.

Справді, числа — 11, 13 і 17, які трьома окремими укладами пов'язуються з іменами і прізвищем поета — Ігор Антонич, 11 літер;

¹ Journal of Ukrainian Graduate Studies, Vol. 1, No. 1, Fall, 1976, стор. 12.

² Там же, стор. 13.

³ Там же, стор. 13, 14, 15, 16 і 17.

Богдан Антонич, 13 літер і Богдан Ігор Антонич, 17 літер, вони знаходять своє примінення в методі поета відносно появи друком його окремих віршів.

Діяграма А

Збірка «Три перстені» публікована 1934 р.

Назва вірша	Число літер	Ім'я і прізвище поета	Число літер
Три перстені	$3 + 8 = 11$	Ігор Антонич	11
Елегія про перстень	$6 + 3 + 8 = 17$	Богдан Ігор Антонич	17
пісні	$8 + 5 = 13$	Богдан Антонич	13
Елегія про перстень	$6 + 3 + 8 = 17$	Богдан Ігор Антонич	17
молодості	$8 + 9 = 17$	Богдан Ігор Антонич	17
Елегія про перстень	$6 + 3 + 8 = 17$		
ночі	$6 + 3 + 4 = 13$	Богдан Антонич	13
	$3 + 8 = 11$	Ігор Антонич	11
	$8 + 4 = 12$	Виходить з ряду	
Наш перстень ⁴	$3 + 8 = 11$	Ігор Антонич	11

Для догіднішого слідкування за апокаліптичними — назвемо — числами поета, слідуюча діяграма відображує числа літер у словах *назов п'яти поезій* діяграми А.

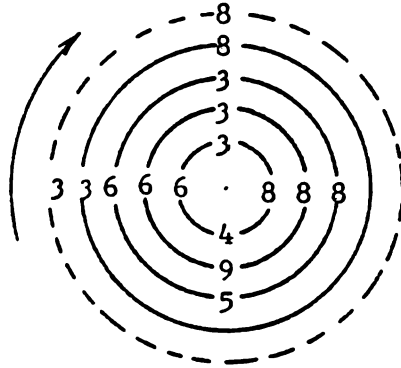
Діяграма Б

3	8		
6	3	8	5
6	3	8	9
6	3	8	4
3	8		

Приглянувшись уважливніше діяграмі Б, читач може зручно відтворити картину перстенів такого укладу:

⁴ Назва поезії, що не ввійшла до публікації збірки «Три перстені» (1934 р.).

Діаграма В⁵

На діаграмі В два уклади чисел зберігають свій відвернений порядок (33666, 88333), один уклад ідентичний (888), а останній уклад складений з чисел собі неподібних (4, 9, 5).

Слідуваючи ходом стрілок годинника по окружності перстенів, додавані числа створюють такі розряди:

Діаграма Г

3 8	3 8	6 3 8 5	6 3 8 9	6 3 8 4
3+8=11	3+8=11	6+3+8=17	6+3+8=17	6+3+8=17
		3+8=11	3+8=11	6+3+4=13
		8+5=13	8+9=17	3+8=11

Як вислід, числа 11, 13 і 17 повторюються згідно з діаграмою А, на якій число 4, при своїй нікудишній появі, знайшло своє зручне примінення в п'ятій колонці діаграми Г.

Числа 11, 13 і 17 появляються теж у багатьох римових кущах, наприклад:

1. Рими матерніх слів у жіночій клявзулі спадної інтонації — корінь — насіння — зорі — каміння $6 + 7 = 13$, $6 + 7 + 4 = 17$
(Три перстені),

⁵ Січений перстень відноситься до поезії «Наш перстень». Слідуочі перстені — до центра — послідовно репрезентують назви поезій — «Три перстені», «Елегія про перстень пісні», «Елегія про перстень молодості» і «Елегія про перстень ночі».

[корін' — насінн'а — зорі — камінн'а] $7 + 4 = 11$
[-óрін'] [-íнн'а] [-óрі] [-íнн'а] $4 + 4 + 3 = 11$;
холод — тіло — навколо — всеціло $4 + 7 = 11$

причетна — утертим — високолетна — смерти $7 + 6 = 13$,
 $11 + 6 = 17$, (Наш перстень),
[-óлод] [-íло] [-óло] [-íло] $4 + 3 + 3 + 3 = 13$;
[-étна] [-éртим] [-étна] [-éрти] $4 + 5 + 4 = 13$, $4 + 5 + 4 + 4 = 17$;

одчаю — умираю $5 + 6 = 11$ (Елегія про перстень пісні) [од-
чайу] [умирайу] $6 + 7 = 13$.

2. Рими матерніх слів у чоловічій клявзулі висхідної інтонації:

птах — снах — жах
птах — снах — жах — задрижать — ножа

(Елегія про перстень молодости)

[птах] [снах] [жах] $4 + 4 + 3 = 11$
[птах] [снах] [жах] [-жат'] [-жа] $4 + 4 + 3 = 11$, $4 + 4 + 3 + 2 = 13$.

Мережання евфонічної пражі в строфах хоч комплікується своїм зазубленням щодо чергування фонем та додаванням становлять числа 11, 13 чи 17:

«Трьох перстенів ясне каміння.»
«В квітчастій скрині співний корінь,»

(Три перстені)

[тр — ерстені — 'асне — інн'а] $7 + 4 = 11$, $2 + 7 + 4 = 13$,
 $2 + 7 + 4 + 4 = 17$,
[квітсті — скрині — сівни — корін'] $7 + 6 = 13$, $7 + 6 + 4 = 17$.
 $6 + 5 = 11$.

(Знамените переставлення [i] в [крні] [крін]).)

«веде мене в сріблених снах»
«Твоєї молодости перстень.»
«Розсунулись, мов карти, стіни,
угору стеля поплила,»
«зигзагом мрій та безумства»
«аж струни-нерви задрижать.»

(Елегія про перстень молодости)

[вее — ене — всиси — сн] $3 + 3 + 5 = 11$, $3 + 3 + 5 + 2 = 13$,
[тойй — ооост — есте] $4 + 5 + 4 = 13$,

[россунуис' — о — рти — стни] $9 + 1 + 3 + 4 = 17$, $9 + 4 = 13$,
[уоу — л'а — поплла] $3 + 2 + 6 = 11$ (двобічна симетрія [лпплл]),
[з'гагм — м — та — змта] $6 + 1 + 4 = 11$, $6 + 1 + 2 + 4 = 13$
[аж — трни — нри — арижат'] $2 + 3 + 6 = 11$, $4 + 3 + 6 = 13$.

(Майстерно й відворотно переставлені [аж] [жа], [тр] [рт],
[рн] [нр] і [ажт] [жат].).

«з нестями й щастя умираю.»
«аж трисне кров, мов крик одчаю,»
«Виходжу в сад, слова зриваю,»

(Елегія про перстень пісні)

[сст'ами — аст'а — миа] $6 + 4 + 3 = 13$ (Симетрично-асиметричний уклад [ста] [ста], [ами] [миа]);

[ри — кров — ов — крик — о] $2 + 4 + 4 + 1 = 11$, $2 + 4 + 2 + 4 + 1 = 13$ при чому, майстерно переставлені [рикр] [крик];
[виоду — всад — сова — ивау] $5 + 4 + 4 = 13$, $5 + 4 + 4 + 4 = 17$ де [в] і [с] перехоплені [виу] [иву], [двс] [дсв];

«І завжди ніч і ніч відвічна
і перша й тисячна й остання.»

(Елегія про перстень ночі)

[івд — ніч — ініч — відвічн] $4 + 7 = 11$, $3 + 3 + 7 = 13$, $3 + 3 + 4 + 7 = 17$ (Цікаво пов'язані [івд] [відві].)

[йтс'ана — йстанн'а] $6 + 7 = 13$ з переставленням [йтсн]
[йтн] або [тсана] [стана].

«мов перстень, час замкне навколо»
«І кров і ртуть — вогонь і холод,»

(Наш перстень)

[мов — есен' — ас — амне — навоо] $3 + 4 + 4 = 11$, $2 + 4 + 5 = 11$, $3 + 4 + 2 + 4 = 13$;

[іров — іртт' — воо — іоо] $4 + 4 + 3 = 11$

Антонич прикриває певні числа таємницею, а це нагадує один зі знаменних поетичних засобів біблійного стилю, наприклад —

число сім: «сім вівтарів, сім волів, сім баранів і число чотири — «чотири оракули». (Книга чисел, 2 : 41, 23 : 13, 23 : 27 і 24 : 14).

Крім біблійних чисел «чотири» — «В трикутнику знайти четвертий кут — Велике невідоме». (Четвертий кут) та числа «сім» — «за сімома верхами» (Хоровід), «сім . . . весел» (Посли ночі), «сім пісень» (Князь), на сім ключів» (Чому?), Антонич користувався теж числами — три, п'ять, шість, дванадцять і сто: «Три . . . зорі, сльози три» (Страдальна Мати), «п'ять брам ночі» (Елегія про перстень ночі), «Три та три є шість» (Тиша), «Тече дванадцять рік (Чаргород), «дванадцять . . . коханок» (Портрет теслі), «стріл дванадцять» (Кінець світу), «Сто днів, сто ночей» (Апокаліпсис), «ста ночей, ста бур» (Піски), «ста сотень літ» (Хоровід), «сто місяців» (Весільна ніч), «сто струн» (Ars poetica II).

Завданням його статті — пише Ільницький — «буде дослідити значення [символу 'перстень', В. Н.], і примінити в ширшому змислі щодо цього [загадкового, В. Н.] кола.»⁶

Спокусивши читача на очікуване вияснення і висновок, автор статті неждано заявляє «. . . це прямо важко зразу ж установити, що властиво Антонич мав на думці в двох останніх рядках строфи.»⁷ Мова йде про строфу:

В квітчастій скрині співний корінь,
п'янливе зілля, віск, насіння,
та на самому дні три зорі,
трьох перстенів ясне каміння.⁸

Неочікувана сутічка метафор своєю закутаною Антоничівською символікою наближує читача до образу запашних фолкльорних мазків: В квітчастій скрині [труні] співний корінь [мрець-поет пісні, прибраний] п'янливим зіллям, воском [свічками, а при ньому] насіння [традиційно-обрядове коливо-кутя] та на самому дні, [згідно з обрядом, під подушечкою, найулюбленіша річ мерця] три зорі [трое імен на збірці — Богдан Ігор Антонич, які манять] у трьох перстнях ясними каменями.

Гордовите своє ім'я Антонич бачив у філософії:

а) існування й якогось перевтілення —
«Антонич був хрущем і жив колись на вишнях.»

(Вишні)

⁶ Journal of Ukrainian Studies, Vol. 1, No. 1, Fall 1976, стор. 13.

⁷ Там же, стор. 13.

⁸ Там же, стор. 13.

(Рядок графічно закомпонований словами на 7, 3, 6, 1, 3, 6, 2 літер які в трьох укладах творять числа 11, 13 і 17);

Ось поет уже в іншій стадії — ›До гордої рослини, цебто до себе самого‹ де літери слів 2, 6, 7, 5, 2, 4, 6 у трьох розрядах дають 11, 13, 17.

б) зустрічного паралелізму —
«Росте Антонич і росте трава»
(Весна)

(де літери слів 5, 7, 1, 5, 5 творять числа 11, 13 і 17);

в) дружнього співжиття з природою —
«і юнака вітає день
окрилений найменням: Ігор».
(Князь)

(при словах з літерами 1, 5, 5, 4, 9, 9, 4, що трьома укладами дають знайомі нам числа 11, 13 і 17).

Дошукуючись Антоничівського значення слова ›перстень‹, Олег Ільницький приходить до висновку, що хоч це слово й «... ужите в змісті, воно, зразу, ніяк не виявляє свого значення»⁹ або «... й можливе те, що перстень означає й відноситься до чогось зовсім іншого в кожному титулі»¹⁰ [поезії В. Н.] бо ж в ›«... Елегії про перстень пісні» це слово появилось лише один раз, а це майже нічого не вияснює» подібно, як в ›«Елегії про перстень ночі» це слово [перстень В. Н.] ніяк не допомагає [в виясненні В. Н.] бо воно є лише в титулі»¹¹ [цієї поезії В. Н.].

Улюблений поетичний символ Франка «пісня» успадкувався Антоничеві і цей символ появляється в його поезіях рівно сто разів. Пісня та перстень пов'язані з поетичними друзями «Боян», «п'єснь» і «пр'єсты»: «... аще кому хотяше п'єснь творити... Боянь... своя в'їщія пр'єсты на живая струны в'єскладаше;».¹²

Перстень — від пр'єстъ, як символ вірности, любови, посвяти, спаяности тощо, — теж церковний шлюбний символ — послужив Антоничеві в його філософії та в поетичному символізмі аналогій завдяки промовистій формі перстеня щодо подібності: «Іде роз-

⁹ Там же, стор. 12.

¹⁰ Там же, стор. 12.

¹¹ Там же, стор. 14.

¹² Слово о полку Игоревім (К., 1955), стор. 31.

смiяний i босий хлопчина з сонцем на плечах.» (На шляху); «Ти поклоняйся лиш землі,» (Зелена евангелія); «знайдеш суть у колi зміннiм» (Коло змін); «Вже сонця колесо збиває стельмах . . .» (Колодiйство); «Як диню сонця . . .» (Диво); «Перстень натхнення» (До моєї пісні); «елегійний перстень, обруч» (Елегія про ключі від кохання), «свячене сонце в короваю» (До весни); «Місяць — таємний перстень» (Ніч на площі Юра); «перстені краси» (Поетова весна); «мокрый місяць — шлюбний перстень» (Молитва за душі топільниць); «місяць — золотий дукат» (Про смерть II) та інші. Навіть деякі овочі нагадують поетові переносну форму перстеня — «Мініятюри сонця — яблуко натхнення . . .» (Ars poetica).

В перстені Антонич відчував якусь чарівну силу впливу подібну трьом планетам — сонцю, місяцеві й землі, які — за міркуванням поета — визначають долю людям.¹³ Перстень своєю магією скував душу, серце и думку поета при чому, навіть форми цього символу в наз. од. і мн. та род. мн. своїм числом літер входять до розряду символічних чисел, що заступають ім'я поета:

«та на самому дні три зорі
трьох перстенів ясне каміння.»

[та на самому дні три зорі]

4 9 5 6 6 7
[тр'ох перстенів ясне камін'а] 4 + 9 = 13 або Богдан Антонич,
6 + 7 = 13; 5 + 6 = 11 або Ігор Антонич, 4 + 7 = 11.

Деякі Антоничеві метафори своїми рисами конструкції нагадують метафори Івана Франка в яких слова, за своїм змістом, викликають наглий контраст, різке зштовхуються і ніби якесь неможливе заіснувало в можливому. Ось Франко висловлює жіночий погляд в метафоричній одежі:

«Я п'ю твій блиск, хоч він мені важкою / Отрутою . . . (Душе моя!)

Ось Антоничева зустріч краси: «. . . навіщо мерзти в краси холоднім сяйві.» (Елегія про перстень молодости), або ще й такий контраст:

На дверях дому знак зловісний,
На дверях дому — перстень пісні.

(Елегія про перстень пісні)

В цій елегії Антонич, увівши читача в реалії поетового життя — «Я маю дім, при домі сад, ліричні яблуні у ньому.» — зразу ж

¹³ Одну зі своїх поезій назвав Антонич «Наш перстень», а чому не назвав «Мій перстень»?

заставляє читача переставитись на обрив реалій і перейти до «трансцендентного зв'язку поетового Я з речами, потому усвідомлення того Я і речей у поетичному образі...»¹⁴ Справді, замість зривати в саді яблука, поет пояснює читачеві «... слова зриваю, дерев натхненних...»

У переносному значенні «дім з дверми» — Антоничеве Я, дім творчості, дім надхнення позначений «зловісним знаком» — як і кожної людини — знаком смерти та не кожній людині судилось залишити по собі ще й другий знак — «перстень пісні», себто поетичний дорібок.

Цікаво завважити, що ці два рядки
На дверях дому знак зловісний,
На дверях дому — перстень пісні.

зокрема складені зі слів, яких числа літер 2, 6, 4, 4, 9 і 2, 6, 4, 8, 5 становлять $2 + 9 = 11$, $4 + 9 = 13$, $2 + 6 + 9 = 17$; $2 + 6 + 9 = 17$, $6 + 5 = 11$, $8 + 5 = 13$ при чому, «знак зловісний» $4 + 9 = 13$ і «перстень пісні» $8 + 5 = 13$ своїм сумарним числом вирівнюються. Всі сумарні числа 11, 13, 17 покриваються з числом літер — Ігор Антонич, Богдан Антонич і Богдан Ігор Антонич.

Між численними перекладами Івана Франка, які поет, перше всього, розцінював щодо оригінальності змісту та мистецької поетичної форми, є переклад уривку (1903 р.) з драми Г. Лессінга «Nathan der Weise», який Франко назвав «Притча про три перстені». В цьому перекладі, поруч філософії глибокого життєвого змісту, поет знайомить читача, між іншим, з трьома братами, що успадковують від свого батька по перстеві з чарівною силою впливу. Не знають брати про те, що лиш один перстень, з чарівними прикметами, попав котромусь з них та ця таємниця, за рішенням батька, спочила з ним у гробі.

Якийсь зв'язок, хоч би й приблизний, заіснував між «Трьома перстнями» з драми Лессінга і «Трьома перстнями» Антонича та ця тема вимагає окремого дослідження.

¹⁴ Богдан Ігор Антонич, *Слово*, стаття С. Гординського (Нью-Йорк, 1967), стор. 17.